

Kohanemisvõime on ellujäämise alus, kuid õppimiseks on vaja enamat

Lisete Tammeveski

Muutused viimastel kuudel on olnud kiired: 12. märtsil välja kuulutatud eriolukorrast on saanud kahe kuuga uus “normaalsus”. Kohanemine ehk sobitumine elukeskkonnaga on saanud uue tähenduse meie kõigi elus. Haridus kui informatsiooni-, väärtuse- ja kasvatuslooja püsib püsti mitte kooli vaid oma juurte - kodu - peal. Ühel päeval saab eriolukord läbi, elu läheb edasi. Ajalugu on näidanud, et olenemata globaalsetest oludest (sõjad, pandeemiad nagu katk, koolera, hispaania gripp) jääb bioloogiline muster samaks: inimene peab end pidevalt tõestama tihedas konkurentsisis, kus paistab silma õppiv ja arenev isik. Kohanemisvõime on ellujäämise alus, kuid õppimiseks on vaja enamat.

Kogu meie elu, kuid eriti esimesed aastakümned, on suunatud õppimisele. Riik defineerib õppimist aktiivse ja sihipärase tegevusena, mis on suunatud tajutava informatsiooni mõtestamisele ja tõlgendamisele vastastikusel toimes teiste ja elukeskkonnaga, toetudes juba olemasolevatele teadmiskonstruktuuridele. Me veedame aega koolis, mis on koht õppimiseks, ideoloogialt nii teadmiste kui ka kasvatus- ning väärtuskeskus. Õppimise eesmärk on isiksuse areng ning järeltulevate inimpõlvade toel ühiskonna jätkusuutlikkuse tagamine ehk suunata last saama täiskasvanuks, kes on ennastjuhtiv ja vastutustundlik. Paraku tundub, et ootamatud olud, kusjuures sisuliselt vaid füüsilise ruumi muutus, sest inimese kasvatamise vastutus peaks juba varasemalt kodu kooliga jagama, on toonud kaasa paanika ja eesmärgi hägustumise. Kogu rõhk haridusmaastikul on suunatud kohanemisele. Kristjan Port on öelnud, et kohanemine on alternatiiv suremisele ehk kohanemine tagab ellujäämise. Kuid ellu jäämine ei ole supervõime, mis automaatselt tagab väärtuspõhise õppimise. Ta aitab ülesande ära teha olemasolevate tingimuste raames, kuid mis on eriolukorras õppe jätkamise eesmärk, saada kirja linnuke tehtud kodutööde eest või toetada inimese arengut?

Inimkonna jätkusuutlikkus toetub ennastjuhtiva inimese kujundamisele. Eve Kikas defineerib kirjutises *Pädevuspõhine õppimine: arendamine ja hindamine* enesejuhtimist kui valmisolekut ja oskust määratleda vajadus, seada eesmärk, valida viis eesmärgi elluviimiseks ning tulemuse hindamiseks. Vastutuse indiviidile ja kodule on suurem ning üheskoos tuleb astuda mugavustsoonist väljas, kuid seda ei tohi propageerida kui väetist pinnapealsusele ning leppida mentaliteedida “peaasi, et tehtud on!” Peter Jarvis (täiskasvanuhariduse ja elukestva õppe

teoreetik ja praktik) on öelnud, et õppimine toimub, kui õppija hakkab informatsiooni kahtluse alla seadma, analüüsima seost teooria ja kogemuse vahel. Raskeid hetki on olnud ka varem ning kindlasti tuleb neid tulevikus veel, elu on pidev takistuste ületamine. Mugavustsoonist väljas algab elu ning õppimine õpetab elama. Kirja saadud linnukeste korjamise asemel tuleb praegu rohkem kui kunagi varem keskenduda reflekteerimisoskuse ja mõtte loomisele arendamisele. Tuleb keskenduda küsimustele kuidas? Miks? Mida? Kooli eesmärk, olgu ta füüsiline eraldiseisev instituut või üles ehitatud tehnoloogiliste vahendite toel koduseinte vahele, on valmistada inimene ette iseseisvaks eluks. Mis valmistab paremini eluks ette, kui globaalse pandeemia ajal identiteedi kujundamine, õppides seadma eesmärke, analüüsima ning andma hinnangut iseenda edasiminekuks?

Kohanemine on saanud uue tähenduse meie kõigi elus, see on elu kui maja vundament. Õppimine on elukestev protsess, mille tunnus on pidev muutus. Elus hakkama saamist ei tõenda see, et said matemaatikas õige vastuse, vaid see, mida vastuse nuputamise protsess endaga kaasa andis. Ajalugu on näidanud, et pandeemiast olenemata läheb elu edasi. Tulevikus saab paremini hakkama inimene, kes on ennastjuhtiv ning kujundab identiteeti, kes õpib iga päev elama ning oskab elu mõtestada. Rasketel hetkedel ei tohi õppimise väärtust ja eesmärki jätta teisejärguliseks, võtta ohvri rolli. Rasketel hetkedel on võimalus loomaks uus tulevik. Kohanemine on ellujäämise alus, kuid õppimiseks - elamiseks - on vaja enamat!